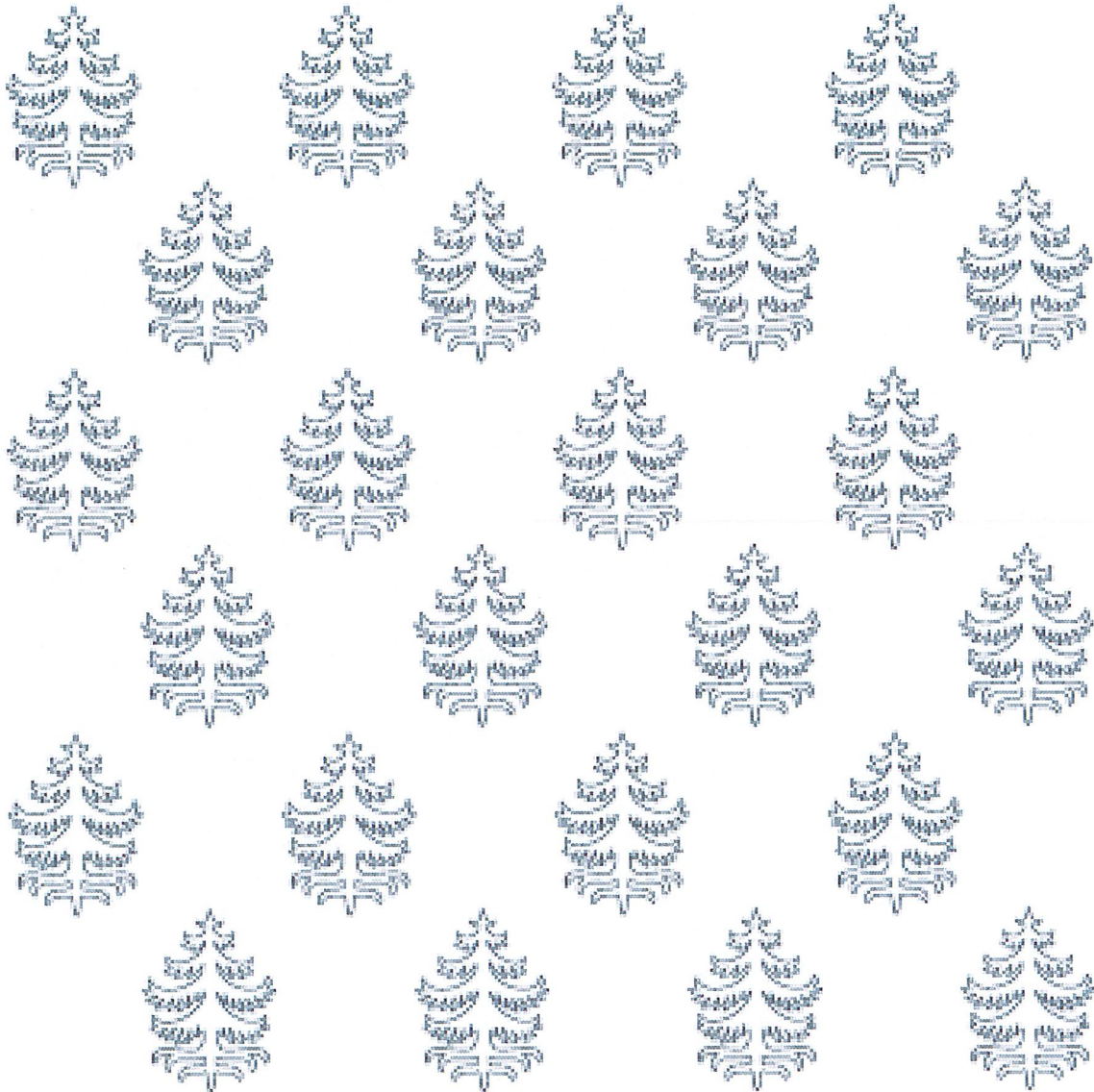

KUHMON KAUPUNKI
ARVIOINTIKERTOMUS 2020

Tarkastuslautakunta 11.5.2021

Sisällysluettelo

1	KUHMON KAUPUNGIN TARKASTUSLAUTAKUNTA	3
1.1	Tarkastuslautakunta ja sen tehtävät.....	3
1.2	Tarkastuslautakunnan kokoukset ja työskentely.....	3
1.2.1	<i>Arviointityö</i>	3
1.2.2	<i>Talous</i>	4
1.3	Tilintarkastus.....	4
2	VUODEN 2019 ARVIOINTIKERTOMUKSEN KÄSITTELY	4
3	TOIMINNALLISTEN JA TALOUDELLISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN	4
3.1	Strategian toimeenpano ja toteutuminen.....	4
3.1.1	<i>Väestörakenne, työllisyys ja pitkäaikaistyöttömyys</i>	4
3.1.2	<i>Osaamisen kehittäminen</i>	6
3.1.3	<i>Covid-19 pandemia</i>	7
3.1.4	<i>Hyvinvointinäkökulma</i>	7
3.1.5	<i>Brändityö</i>	8
3.1.6	<i>Sudet</i>	8
3.1.7	<i>Kuntakonserni</i>	9
3.2	Henkilöstö	9
3.2.1	<i>Työhyvinvoinnin seuranta ja kehittämistarpeet</i>	9
3.2.2	<i>Tasa-arvosuunnitelman päivitys</i>	10
3.2.3	<i>Kaupunkistrategiassa toiminnan painopiste 5: Johtaminen ja työyhteisöosaaminen</i>	10
4	MUU TOIMINNAN JA TALOUDEN ARVIOINTI.....	11
4.1	Kainuun sote	11
4.2	Kaupunkikonsernin talous	11
4.3	Alijäämän kattaminen.....	13
5	LOPUKSI.....	13
6	ALLEKIRJOITUKSET	14

1 KUHMON KAUPUNGIN TARKASTUSLAUTAKUNTA

1.1 Tarkastuslautakunta ja sen tehtävät

Jäsen

Ritva Pääkkönen, pj.
Tuomo Määttä
Pentti Sorjonen, vpj.
Miia Ainasoja
Pertti Saarimaa
Marjatta Morozova
Päivi Haverinen
Tauno Harinen

Henkilökohtainen varajäsen

Liisa Malinen
Reijo Malinen
Harri Lehtonen
Virpi Riikonen
Ilkka Ryyänen
Noora Limnell
Kati Sarvela
Martti Hannikainen

Sirpa Seppänen, sihteeri

Kuntalain 121 §:n mukaan tarkastuslautakunnan on valmistettava valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioitava, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet. Tarkastuslautakunnan on huolehdittava kunnan ja sen tytäryhtiöiden tarkastuksen yhteensovittamisesta. Jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää, tarkastuslautakunnan on arvioitava myös talouden tasapainotuksen toteutusta.

Lisäksi tarkastuslautakunnan tulee valvoa Kuntalain 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi. Ajantasaiset sidonnaisuusilmoitukset on julkaistu kaupungin internet-sivuilla.

1.2 Tarkastuslautakunnan kokoukset ja työskentely

1.2.1 Arviointityö

Lautakunnan työn painopisteenä vuodelle 2020 on kaupunginhallitus/johtaminen ja hallinto; koronakriisin vaikutukset kunnan toimintaan ja talouteen sekä talouden sopeuttaminen. Tarkastuslautakunta on kokoontunut vuotta 2020 koskevaa tarkastusta varten yhdeksän kertaa. Koronasta johdun tutustumiskäyntejä eri kohteissa ei voitu toteuttaa. Myös etäkokoukset toivat oman haasteensa tarkastustyön toteuttamiselle.

Kokouksissa käsiteltäviä asioita toimintakauden suunnittelun ja tilintarkastajan raportoinnin sekä toiminnan ja talouden tarkastuksen lisäksi ovat olleet erityisesti kaupunkikonsernin johtaminen, kaupunginhallituksen päätöksenteko, elinkeinopalvelut, terveysaseman rakentaminen, Kalevalan leirintäalueen tilanne sekä koronakriisin vaikutukset kunnan toimintaan. Tarkastustoimintaa on suoritettu kuulemalla. Kuultavina ovat olleet kaupunginjohtaja Tytti Määttä, kehitysjohtaja Soile Holopainen, talousjohtaja Eija Jansson sekä Kiinteistö Oy Kuhmon Terva-asuntojen ja Kuhmon Yrityssampo Oy:n toimitusjohtaja Pasi Tervo.

Tarkastuslautakunta käynnisti koko kuntakonsernia koskevan tilintarkastuksen kilpailutuksen vuosille 2020-2022 marraskuussa 2019. Määräaikaan mennessä saatiin yksi tarjous. Tarjouksen jätti KPMG Oy Ab. Tarkastuslautakunta valmisteli tilintarkastusyhteisön valinnan kaupunginvaltuustolle. Kaupunginvaltuusto valitsee tilintarkastusyhteisön koko kuntakonsernille toukokuun 2020 kokouksessa.

1.2.2 Talous

Tarkastuslautakunnan toimintakulut vuodelta 2020 olivat yhteensä 16.622 euroa, josta lakisääteisen tilintarkastuksen osuus oli 14.390, muut tilintarkastuspalvelut 450 euroa. Tietohallintopalvelut (siddonnaisuusrekisteri) 1.200 e euroa, lasku oli kirjattu kaupunginhallituksen menoksi.

1.3 Tilintarkastus

Tilintarkastuspalvelujen tuottajana sopimuskaudella 2020-2022 on KPMG Oy. Vastuullisena tilintarkastajana toimii Antti Kääriäinen (JHT, KHT). Kuhmon kaupungin tilintarkastukseen vuodelle 2020 tilintarkastajat käyttävät 17 työpäivää. EU-hankkeiden tarkastuksia ei ollut vuonna 2010. Tytäryhteisöjen tilintarkastuksen laajuus oli neljä työpäivää.

Kaupunginhallituksen antaman toimintakertomuksen, suoritettujen kuulemisten ja saatujen selostusten perusteella lautakunta on tarkastellut valtuuston asettamia tavoitteita ja niiden toteutumista. Tilintarkastaja on esitellyt tilintarkastussuunnitelman 1.10.2020 ja raportoinut havainnoistaan tarkastuslautakunnalle 8.12.2020 ja 6.5.2021.

2 VUODEN 2019 ARVIOINTIKERTOMUKSEN KÄSITTELY

Kuntalain (410/2015) 121 4 ja 5 momenttien mukaan Kunnanhallitus antaa valtuustolle lausunnon toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aihetta.

Kaupunginhallitus käsitteli tarkastuslautakunnan vuoden 2019 arviointikertomuksen kokouksessaan 11.8.2020 § 177 ja saattoi sen edelleen lautakunnille lausunnon valmistelua varten. Kaupunginhallitus antoi kaupunginvaltuustolle lausunnon arviointikertomuksesta 8.12.2020 § 316.

Kaupunginhallituksen lausunto tarkastuslautakunnan tekemästä arviointikertomuksesta 2019 on luettavissa kaupungin nettisivuilla osoitteessa <https://kuhmo10.oncloudos.com/kokous/202087-5-590.PDF>.

3 TOIMINNALLISTEN JA TALOUDELLISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

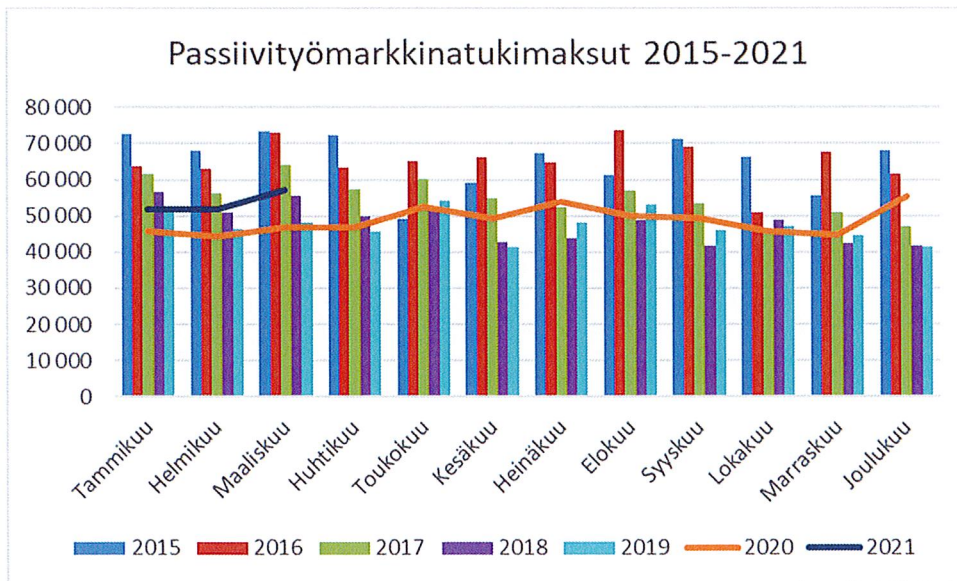
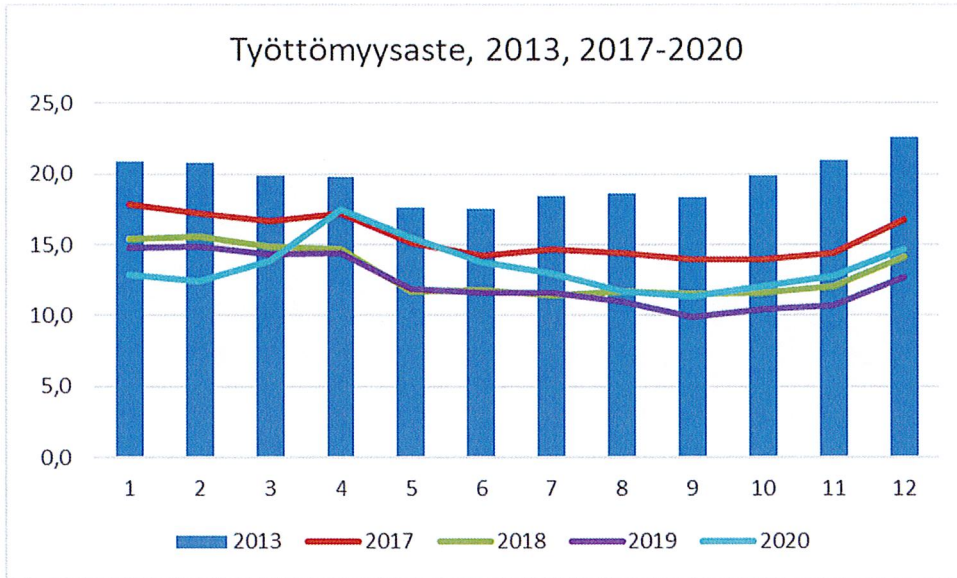
3.1 Strategian toimeenpano ja toteutuminen

3.1.1 Väestörakenne, työllisyys ja pitkäaikaistyöttömyys

Kaupungin asukasluku on alentunut viimeisten kymmenen vuoden aikana noin 140 henkilöllä vuodessa. Vastaavasti yli 65-vuotiaiden määrä on kasvanut yli 600 henkilöllä ja samaan aikaan syntyvyys on laskenut edelleen. Ikäluokassa 5-19 – vuotiaat vähennys on 365 henkilöllä ja työikäisten osalta noin 1500 henkilöä.

Sitran Väestöselvitys 2040-raportin (6/2020) mukaan Kuhmon väkimäärä vuonna 2030 on noin 6700 henkilöä ja vuonna 2040 noin 5800 ja vastaavasti yli 65-vuotiaiden osuus edellä mainitusta noin 45 prosenttia.

Vuosi	Väestö	Muutos kpl (vrt edell. v)	Muutos %	Ikäjakama							
				0-4 v	%	5-19 v	%	20-64 v	%	65-	%
2010	9492	-144	-1,5	379	3,99	1352	14,24	5367	56,54	2394	25,22
2016	8647	-159	-1,8	264	3,05	1127	13,03	4467	51,66	2789	32,25
2017	8499	-148	-1,7	241	2,84	1099	12,93	4304	50,64	2855	33,59
2018	8333	-166	-1,96	233	2,80	1047	12,57	4148	49,78	2902	34,83
2019	8190	-143	-1,72	224	2,73	1023	12,49	3952	48,85	2991	36,52
2020	8044	-146	-1,78	202	2,51	987	12,27	3829	47,6	3026	37,62

Kuhmon työttömyysaste oli vuoden 2013 lopussa 22,6 %, ja vastaavasti 31.12.2020 työttömyysaste oli 14,7 %. Kaupunki maksoi passiiviyömarkkinatukea vuonna 2015 noin 785.000 euroa, 783.000 €/2016 662.000 €/2017, 575.000 €/2018, 566.000 €/2019 ja vuonna 2020 584.000 euroa. Vuoden 2021 kolmen ensimmäisen kuukauden maksut ovat kuukausitasolla 6.000-10.000 euroa isommat kuin tammi-maaliskuussa 2020.

Kaupunki on panostanut kaikkein vaikeimmin työllistyvien henkilöiden työllistämiseen 2010-luvulla muun muassa Green Care- ja Hyvä-arki hankkeiden kautta. Vaikka kaikki Green Care-hankkeen aikaan ansiosidonnaisen työttömyysturvan työssäoloehdon täyteen saaneet henkilöt eivät ole kiinnittyneet

pysyvästi työelämään hankkeen päättymisen jälkeen, heidän työ- ja toimintakykynsä paranivat hankkeeseen osallistumisen aikana (THL/Kykyviisari-mittari). Nyt osa näistä henkilöistä on palannut/palauttamassa uudelleen Kelan passiiviyömarkkintatukilistalle, mikä näkyy kohonneena kunnan maksu-osuutena Kelalle.

Kaupungin tukeman Työvire ry:n yllä pitämä Vesitornin kirppis oli koronan vuoksi pitkään suljettuna ja eikä Pappilan alueen vihertöitä toteuteta. Lisäksi kesällä 2020 kausityötä ei ollut tarjolla normaaliin tapaan, joten työttömyysjakso piteni. Kolmivuotinen työllistämisen kuntakokeilu tuli voimaan vuoden alusta ja toiminta käynnistyi varsinaisesti maaliskuulla 2021.

Tarkastuslautakunta ilmaisee huolensa passiiviyömarkkinatukimaksujen 1-3/2021 kasvusta. Mikäli suuntaus on sama, vuoden loppuun mennessä maksut ovat kohonneet noin 100.000 euroa verrattuna edelliseen vuoteen. Kaupunki teki 2010-luvulla laskelmia työllistämishankkeiden nettovaikutuksista kaupungin talouteen. Tarkastuslautakunta esittää edellä mainittujen laskelmien päivittämistä.

3.1.2 Osaamisen kehittäminen

Ammatillisen koulutuksen loppuminen Kuhmosta on vaikuttanut omalta osaltaan siihen, että kuhmolaisissa yrityksissä on syntynyt työvoimapulaa. Toimialojen ja toimintatapojen globaalit muutokset ovat tuottaneet tarpeen kouluttaa nuorien opiskelijoiden lisäksi myös jo työelämässä olleita henkilöitä. Digiloikka ja tekniset kehitykset kaikilla aloilla synnyttävät tarpeen kouluttaa yritysten henkilökuntaa ja tarpeen työttömille ja muille oman osaamisen kehittämisestä kiinnostuneille henkilöille.

Kuhmon kaupunki toimii osatoteuttajana Kainuun ammattiopiston Kuhmon TaitoTehtas -hankkeessa (2020-2021). Hankkeella on osin vastattu Kuhmon tarpeeseen saada opiskelija- ja yrityslähtöinen ammatillisen koulutuksen tarjonta paikkakunnalle. Kainuun ammattiopisto toimii koulutuksen järjestäjänä ja opiskelijat voivat suorittaa eri alojen osatutkinnon tai koko tutkinnon. Kuhmolaiset työpaikat toimivat oppisopimus- tai koulutusoppimussopimuspaikkoina. Yritys sitoutuu nimeämään työpaikkaohjaajan. Se voi olla haasteellista 1-2 hengen yrityksille. Ammatillisen koulutuksen nähdään vastaavan yritysten tarpeeseen. Haasteena on ollut myös kohtaanto-ongelma oppilashankinnassa, jotta se vastaisi yritysten tarvelähtöisyyteen. Kuhmon Taitotehtaan on kumppanuussopimus 12 yrityksen kanssa.

TaitoTehtaan tavassa tarjota koulutusta perusideana on uudentyyppinen, näkyvällä paikalla oleva ei koululuokkamainen toteutustapa, jossa opetus tapahtuu tiimioppimisen mallilla. TaitoTehtaan toimii kaksi osa-aikaista opettaja-valmentajaa, koulutuskoordinaattori sekä projektipäällikkö.

Hanke on päättymässä vuoden 2021 lopussa. Tarkastuslautakunnan saaman tiedon mukaan suunnitelmassa on hakea uusi hanke toiminnan vakiinnuttamisen ja kehittämisen turvaamiseksi. Nykyisen hankesuunnitelman mukaan KAO on sitoutunut hankkeen jälkeen yhden henkilötyövuoden panostuksella (ohjaaja/valmentaja) toteuttamaan ammatillista koulutusta Kuhmossa TaitoTehtas-mallilla.

Lasten ja nuorten osuus ja määrä Kuhmossa ovat laskeneet niin alas, että koulutustarjonta on ongelmallinen ja tulevaisuudessa voi olla haasteita jopa lukion säilymisen osalla. Työpaikkojen syntymisen kautta voi lapsiperheiden määrä kasvaa, jolla voidaan koulutustarjontaa turvata. Uudet opetusmenetelmät mahdollistavat laajasti opiskelumahdollisuuksia etänä ja monimuotoisesti.

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että TaitoTehtas-mallilla toteutettu koulutus saadaan pysyväksi toimintamalliksi paikkaamaan kuntalaisten osaamisen kehittämisen ja kuhmolaisien yritysten koulutus-tarvetta.

3.1.3 Covid-19 pandemia

Valtuustokauden 2017-2021 viimeistä tarkastusvuosi jää mieleemme Covid-19 pandemiasta ja siitä johtuvista rajoituksista ja muutoksista toimintatavoissa. Ystävyyden puiston juhlavuosi jäi koronan vuoksi hyödyntämättä. Samoin sekä Sommelon että Kamarimusiikin juhlat jäivät pitämättä. Toisaalta luontomatkailun näkökulmasta Kuhmo tarjoaa erinomaiset vapaa-ajan viettomahdollisuudet niin patikkareittien, metsästyksen ja kalastuksen parissa. Yhteistyössä Sotkamon kanssa moottorikelkkareitistöä parannettiin Kamore-hankkeen turvin. Kuhmo on viestinyt aktiivisesti mahdollisuuksista etätöihin ja monipaikkaiseen elämäntapaan.

Vakituisten kuntalaisten kannalta korona vaikutti palvelujen saatavuuteen erityisesti terveysliikunnan puolella, kun ryhmät eivät kokoontuneet ja uimahalli on ollut kiinni. Keväällä kirjasto oli suljettuna tai palvelua oli rajoitettua saatavilla. Kuhmo-talo on ollut koko koronan ajan kiinni. Nuorisotila Yläkerta ja Ankkuri-valmennus olivat suljettuna keväällä ja syksyllä. Nuorisopalveluissa siirryttiin nopeasti käyttämään uusia digitaalisia nuorisotyön menetelmiä. Tämä on mahdollistanut myös niiden nuorten osallistumisen, joilla muutoin ei ollut mahdollista osallistua (esim. haja-asutusalueella). Harrastekortin käyttö estyi useissa palveluissa niiden ollessa suljettu tai niissä oli kokoontumisrajoituksia. Rajoitusten jälkeen haasteena on saada lapset ja nuoret takaisin kerho- ja tilatoimintoihin.

Korona vaikutti erityisesti yritysten tarjoamiin palveluihin. Jäähalli, kuntosali, ravintolat, elokuvateatteri olivat joko kokonaan suljettuja tai avoimena rajoituksin. Nähtäväksi jää, mikä vaikutus näillä on yritysten toimintaan ja sitä myöten kunnan verotulokertymään.

Tarkastuslautakunta toteaa, että nopea siirtyminen etätöskentelyyn mahdollisti toiminnan jatkumisen lähes ennallaan, mutta kuntalaisten asiointi kaupunginvirastossa ja työntekijöiden saavutettavuus ovat vaikeutuneet. Etäkokousten tekniikassa on ollut jonkin verran vaikeuksia. Jotkut luottamushenkilöt ovat kokeneet harmilliseksi, kun ei voida puhua asioista kasvokkain.

3.1.4 Hyvinvointinäkökulma

Terve mieli on osa turvallista elämää ikäluokasta ja koulutuksesta riippumatta. Henkisesti kodittomien tarpeisiin tulee pystyä vastaamaan ajoissa kestäviä arvopohjia hyödyntämällä. Kaupunginvaltuusto on kokouksessaan 18.5.2020 hyväksynyt Hyvinvointikertomuksen vuodelta 2019 ja Hyvinvointisuunnitelman vuodelle 2020. Hyvinvointikertomus sisältää paljon tilastotietoja ja vertailua muihin kuntiin väestöryhmittäin. Kertomuksesta on poimittu joitakin tietoja ja mittareita, joissa Kuhmon luvut ovat selvästi poikkeavia vertailukuntiin nähden.

Hyvinvointikertomuksen mukaan Kuhmossa ryhmässä Lapset, nuoret ja lapsiperheet:

- yläkoululaisista joka viides kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi
- 12 %:lla ei ole yhtään lähteistä ystävää
- 15 % kokee kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta
- 9 % kokee koulukiusaamista vähintään kerran viikossa
- humalahakuinen juominen ja tupakointi on runsasta vertailukuntiin nähden
- huumekeilu on yleistä

Ryhmästä Nuoret ja aikuiset esille nousi

- läheisten ystävien puute
- kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus
- tupakoivien osuus suurempi kuin vertailukunnissa

Ryhmä Työikäiset

- työkyvyttömyyseläkkeellä 12 %
- mielenterveysperusteista päivärahaa saa joka viides
- työkyky heikentynyt 30 %:lla

Ryhmä Ikäihmiset

- yksinäisyyttä kokevia paljon
- yli 75-vuotiaista kotona asuvia 90 %
- säännöllisen kotihoidon piirissä 13 % ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa 1,1 %
- liiallista alkoholin käyttöä enemmän kuin muissa kunnissa.

Hyvinvointisuunnitelman 2020 toteutumisasiiraportti on valmis ja se on tulossa kaupunginhallituksen ja -valtuuston käsittelyyn. *Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että vuosittain laadittavia hyvinvointiselvityksiä seurataan ja tehdään tarpeelliset ja mahdolliset toimenpiteet kuntalaisten hyvinvoinnin parantamiseksi. Tarkastuslautakunta esittää, että hyvinvointijohtoryhmään pyydetään edustaja seurakunnasta. Kaupungilla on tarkoitus liittää Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma osaksi kaupungin strategia- ja talousarviotyötä. Tarkastuslautakunta pitää edellä mainittua uudistusta hyvänä.*

3.1.5 Brändityö

Kuhmon mielikuvaa on haluttu parantaa ja sen vuoksi Kuhmon brändi on uudistettu vuonna 2020. Uudistustyö toteuttajaksi kaupunki teki sopimuksen Seven-1:n kanssa. Brändityön kehittämisessä Kuhmossa oli brändityöryhmä, joka koostui eri sektoreiden edustajista ja joiden ideoiden ja näkökulmien kautta brändi-ilmettä kehitettiin. Yritys laati annettujen ideoiden ja oman osaamisensa perusteella esityksensä uudesta Kuhmon Brändi-ilmeestä.

Brändityön toisessa vaiheessa rakennettiin brändi-käsikirja, jossa määritellään toiminnalliset ohjeet kaikille toimijoille, jotka brändiä haluavat hyödyntää. Lopputuloksen oli erilaisia markkinoinnissa käytettäviä elementtejä, joiden avulla yhtenäistä Kuhmo-kuvaa voidaan rakentaa ja ylläpitää. Brändin rakentamisessa tulivat vahvasti esille Kuhmon erityispiirteet mm. metsä ja kulttuuri, joista Kuhmo jo tunnetaan. Brändin rakentamisen ydinajatus on se, että sitä hyödyntävät kaupunki ja kaikki kuhmolaisesta toiminnasta viestivät yhteisöt.

Tarkastuslautakunta toteaa, että Kuhmon brändi-ilme on nyt päivitetty. Kuinka se vaikuttaa Kuhmon imagoon, sen näemme tulevaisuudessa. Brändiä toivotaan käytettävän monipuolisesti.

3.1.6 Sudet

Suurpetokeskustelua Kuhmossa on käyty paljon, etenkin susien osalta. Kuntalaisten oikeustaju on joutunut tiukalle tilanteissa, joissa sudet liikkuvat maatilojen tai kotien pihapiirien ympäristössä. Tilanne on tuottanut pelkoa ihmisten ja eläinten suojaamisen osalla. Häirikkösusien ammunталupien saaminen on osoittautunut vaikeaksi tilanteissa, joissa muilla keinoilla susia ei ole saatu häädetyksi. Vahinkoja eläimille on syntynyt ja lisäksi paljon "läheltä piti" tilanteita. Susien todellisesta määrästä ei saada kaikkia osapuolia tyydyttäviä tietoja. Kuhmo sijaitsee poronhoitoalueen rajakuntana ja susia tulee myös Venäjältä, jossa sutta saa metsästää. Susien liikkeistä saa kuitenkin paljon tietoa lumen ollessa maassa ja näiden johtopäätöksenä kuntalaiset voivat tehdä omia johtopäätöksiä susien määrästä ja liikkumisalueista. Luontokuvausta harjoittavat yrittäjät ja susien määrän kasvattamisesta kiinnostuneet henkilöt ja tahot toivovat puolestaan susien määrän turvaamista.

Eduskunta on käsitellyt kansalaisaloitteen pohjalta susitilannetta 18.11.2020 ja päättänyt selvittää tarpeet ja mahdollisuudet susien kannanhoidolliseen metsästykseseen. Tätä varten määritellään elin-kelpoisen susikannan raja-arvot, eli susien määrä eri alueilla.

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että kaupunki seuraa aktiivisesti susitilannetta ja vaikuttaa osaltaan päätösten aikaansaamiseen sekä varmistaa kuntalaisten turvallisuuden.

3.1.7 Kuntakonserni

Kuhmon kaupungin edustajat ovat osallistuneet kaupunkikonsernin yhtiöiden hallintoon. Kuluneen valtuustokauden aikana on tehty merkittäviä päätöksiä uusien toimialojen toimintamahdollisuuksien kehittämiseen. Puun jatkojalostaminen on edennyt ja toimialalla saadaan lisää toimintaa. Näkyviä muutoksia Kuhmoon on tulossa, kun Hyryntietä siirretään ja Nurmeksen tienhaaraan on päätetty rakentaa uusi teollisuusalue. Puurakentamisessa kuhmolaiset yritykset ovat olleet mukana kasvavassa puurakentamisen ilmiössä. Kuhmoon rakennettiin uusi puukoulu, joka on toiminut referenssinä ja joka on saanut huomionosoituksia. Kuhmon Yrityssampo Oy on mahdollistamassa omalta osaltaan kuhmolaisten yritysten toimitilojen tarjontaa. Kiinteistöjen käytön osalla kiinteistöstrategia tullaan päivittämään.

Koronavuosi aiheutti sen, että Kuhmo-talon toiminta jouduttiin keskeyttämään vuoden 2020 aikana. Keskeytyksen aikana talossa toteutettiin ulkokaton remontti. Remontin aikana tuli äkillinen raju ukkosmyrsky, katon suojaukset pettivät ja talon sisään valui paljon vettä mm. puurakenteiseen saliin. Tämän vahingon seurauksena Kuhmo-talossa jouduttiin tekemään paljon ennakoitua suurempi remontti.

Kaupunkikonsernin palveluiden kilpailuttamisilla on haettu säästöjä toimintakustannuksiin. Ennen kilpailuttamista tulisi kuitenkin olla yhteydessä konsernin eri yhtiöihin ja varmistaa jo ennen kilpailuttamisen aloittamista, että uudet palvelut soveltuvat yhtiöiden käyttöön. Yhtiöillä voi olla erilaisia palvelun toteuttamisen tarpeita, kuin koko konsernilla ja osa palveluista voi olla parempi toteuttaa yhtiön omana palvelusopimuksena valitun palvelun tuottajan kanssa, kuin koko konsernin tarjouksessa olleen palvelun sisällöllä.

Tarkastuslautakunta kiinnitti toimintakertomuksessa huomiota mainintoihin, joiden perusteella konserniyhteistyötä tulisi edelleen kehittää. Kaupunkikonsernin resurssien käytön tehostamiseen tarkoituksenmukaisella ja taloudellisella tavalla on löydettävä yhteistä tahtoa ja keinoja.

3.2 Henkilöstö

3.2.1 Työhyvinvoinnin seuranta ja kehittämistarpeet

Viitaten valtuustoaloitteeseen työhyvinvointikyselystä halutaan vuosittainen kehittämisväline. Seurannan työvälineeksi esitettiin työhyvinvointimittariston käyttöön ottamista. Henkilöstön työhyvinvoinnin tilaa ja kehittämistarpeita tulisi tarkastella mittaustulosten mukaisesti. Tämä mahdollistaa yhtäläiset, nopeat ja vaikuttavat toimenpiteet.

Henkilöstöraportin mukaan pitkät, kestoltaan 10-59 päivää olevat sairauspoissaolojaksot ovat lisääntyneet jopa kolminkertaiseksi. Raportista ei ilmene, mihin ikäluokkaan em. poissaolot kohdentuvat henkilöstön keski-ikä ollessa Kuhmossa 48 vuotta. Raportin mukaan koko henkilöstöstä 60-vuotiaita tai sitä vanhempia oli 18 % vanhuuseläkkeelle siirtyneiden keski-ikä ollessa 63,7 vuotta. Raportissa todetaankin henkilöstön keski-ikä olevan korkea, jolloin työelämän valmennukset ovat edelleen tärkeitä. Koronan vuoksi kuntoutuskursseja ei kuitenkaan ole voitu järjestää.

Työterveyshuollon kustannukset ovat laskeneet merkittävästi edellisvuoteen verrattuna (n. 100.000 e). Työterveyshuollon palveluntuottaja on nyt Kalevalan Työterveys Oy. Työterveyshuollon toiminta on painottunut työ- ja toimintakyvyn seurantaan ja ylläpitämiseen. Ennalta ehkäisevä palvelu on edullisempaa.

Vuonna 2020 tehdyn työhyvinvointikyselyn mukaan käsitys työnantajasta on huonontunut noin 15 % kyselyyn vastanneiden keskuudessa verrattuna kyselyyn 2018 tehtyyn kyselyyn. Kyselyyn oli

vastannut noin 57 % henkilöstöstä. Toimintakertomukseen sisältyvillä tuloskorteilla työtyytyväisyysmittauksen tuloksista raportoi vain osa vastuualueista.

Henkilöstöraportissa ei analysoida, miten muutokset (yt-menettely, korona, taloushallinnon palveluntuottajan vaihtuminen, organisaatiomuutos, ym.) ovat vaikuttaneet henkilöstöön. Sairauspoissaolo prosentti on kuitenkin pysynyt edelleen matalana. Toisaalta työtyytyväisyyden tulos on huonontunut.

Tarkastuslautakunta esittää kehittämisehdotuksena, että henkilöstöraportissa määrällistä tietoa avattaisiin laadullisella tiedolla. Osaamisen kehittäminen oli erittäin suppeasti kirjoitettu lähinnä vain tuotekehittäjän erikoisammattitutkinnon näkökulmasta. Voisiko raportissa käsitellä osaamisen kehittämistä laajemmin?

3.2.2 Tasa-arvosuunnitelman päivitys

Voimassa olevaa kaupungin tasa-arvosuunnitelmaa ollaan päivittämässä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmaksi.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelman päivittämiseen liittyen tarkastuslautakunta nostaa esille tasa-arvoiseen johtamiskulttuuriin liittyen arvostus- ja yhteisöllisyysnäkökulman. Työtehtävästä ja sukupuolesta riippumatta kaikkia työntekijöitä tulee kohdella arvostavasti ja kunnioittavasti toisen työtä arvostaen. Myös työntekijät ovat omalta osaltaan vastuussa työkuulttuurista. Alaistaidot ovat osa ammattitaitoa. Niillä on iso merkitys työnantajan menestyksen, työhyvinvoinnin ja työpaikan ilmapiirin kannalta.

3.2.3 Kaupunkistrategiassa toiminnan painopiste 5: Johtaminen ja työyhteisöosaaminen

Valtuustokaudella 2017-2021 tarkastuslautakunta seurasi kehityskeskustelujen toteutumista kaupunkiorganisaatiossa. Kehityskeskustelukoulutus järjestettiin sekä esimiehille että työntekijöille keväällä 2018. Henkilöstöpolitiikka-asiakirjan mukaan kehityskeskustelut tulee käydä vuosittain.

Tarkastuslautakunta toteaa kuitenkin, että toimintakertomusten mukaan kaikilla kaupunkiorganisaation toimialoilla kehityskeskusteluja ei ole syystä tai toisesta vuosittain käyty. Toisaalta osa toimialoista on toteuttanut kehityskeskustelut ainakin osittain koronasta ja etätyöstä huolimatta. Samoin lautakunta kiinnittää huomiota, että syksyllä 2020 tehdystä työhyvinvointikyselyn vastauksiin liittyen osa toimialoista ei kommentoinut mitenkään.

Vuonna 2018 toteutuneen KUNTEKO-koulutuksen ja siitä poikineen Tuotekehitystyön erikoisammattitutkintokoulutuksen tuoman koulutuspanostuksen myötä tarkastuslautakunta toivoi tuolloin hankkeen tuovan rohkeutta katsoa asioita ”ulkopuolelta ja kehittävän yhteisöllisyyttä. Yhteistyö eri sektorien välillä tulee nähdä mahdollisuutena ja että henkilöstöä tulee tarvittaessa valmentaa muutokseen. Tuotekehitystyön erikoisammattitutkintokoulutuksesta on menossa toinen kierros. *Yhteistyötä eri toimialojen välillä tulee kehittää edelleen.*

Henkilöstöraportin 2020 mukaan osaamisen kehittämisen avuksi on tulossa hr-järjestelmä, johon kehityskeskustelun yhteydessä kerätään henkilöstön osaamisen tarve. Lisäksi organisaatiouudistuksiin ja toiminnan kehittämiseen on suunnitteilla yksikkökohtaisia sparrauksia.

Tarkastuslautakunta pyytää kiinnittämään huomiota seikkoihin, miksi kehityskeskusteluja ei toteuteta järjestelmällisesti koulutuksesta ja ohjeista huolimatta kaikissa yksiköissä. Onko henkilöstöraportin mukaisten yksikkökohtaisten kehittämisen lisäksi mahdollista muutoin puuttua menettelytapoihin? Samalla tulee varmistaa, että osaamisen kehittämisen tueksi otettu OSS-järjestelmää hyödynnetään täysipainoisesti eri palvelualueille.

4 MUU TOIMINNAN JA TALOUDEN ARVIOINTI

4.1 Kainuun sote

Kuhmon talouden suurin ongelma on se, että Kainuun Sote-kuntayhtymä ei kykene toimimaan sille annetussa talousraamissa. Sairaanhoidon kustannuksia pitää pystyä ennakoimaan paremmin. Vuoden 2020 yllätys oli palkkojen harmonisointi koko Kainuun osalta, josta arvostelua on tullut Kuhmolle aiemmin ohjeiden vastaisesta toiminnasta.

Oma osuutensa Kainuun Soten taloustilanteesta johtuu siitä, että Kainuuseen on rakennettu uusi nykyaikainen sairaala ja vanhaa sairaalaa on purettu. Kuhmossa on lähtenyt käyntiin uuden terveysaseman rakentamishanke, koska vanhan kiinteistön on todettu olevan elinkaarensa päässä. Yleisessä keskustelussa käydään paljon keskustelua siitä, mikä on julkisen ja yksityisen terveyden hoidon rooli jatkossa ja millaista yhteistyötä ne tekevät. Terveysten- ja sairaanhoidon uudet toimintatavat ja tekniikat muuttavat paljon alan toimintaa. Uuden terveysaseman rakentaminen ja vanhan terveysaseman purku aiheuttavat haasteita Kuhmon kaupungin taloudessa.

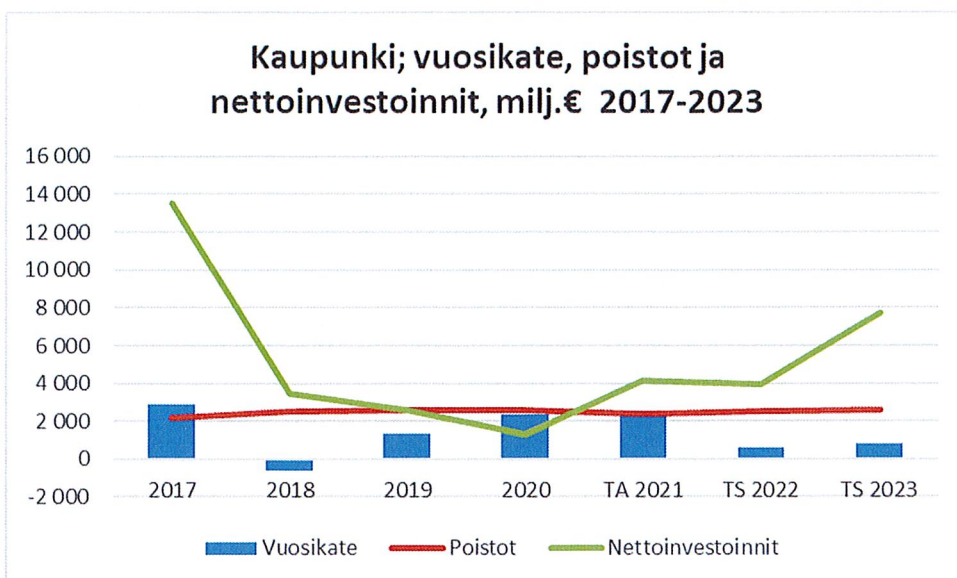
Kuhmon kaupunki	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Toimintakulut	64 604	67 252	67 614	67 366	66 732	66 665	67 164	66 241	68 574
Sotekulujen kehitys	34 269	35 407	36 106	37 479	36 771	37 153	39 119	39 158	41 987
Sotekulut, % toimintakuluista	53,04 %	52,65 %	53,40 %	55,63 %	55,10 %	55,73 %	58,24 %	59,11 %	61,23 %
Kertynyt alijäämä, milj. e	-4 830	-3 218	1 483	1 763	2 327	2 921	-183	-1 765	-2 625
Lainakanta	14 913	18 274	17 966	20 107	26 240	36 524	36 486	40 260	39 620
Tulos	-3 381	1 612	4 701	280	564	594	-3 104	-1 582	-860
Kertynyt yli/alijäämä	-4 830	-3 218	1 483	1 763	2 327	2 921	-183	-1 765	-2 625

Vuoden 2020 sotekuluissa mukana koronakulut (n. 8,0 me) ja palkkaharmonisoinnin (10,8 +1,3 me) kertaluontoisia kuluja.

4.2 Kaupunkikonsernin talous

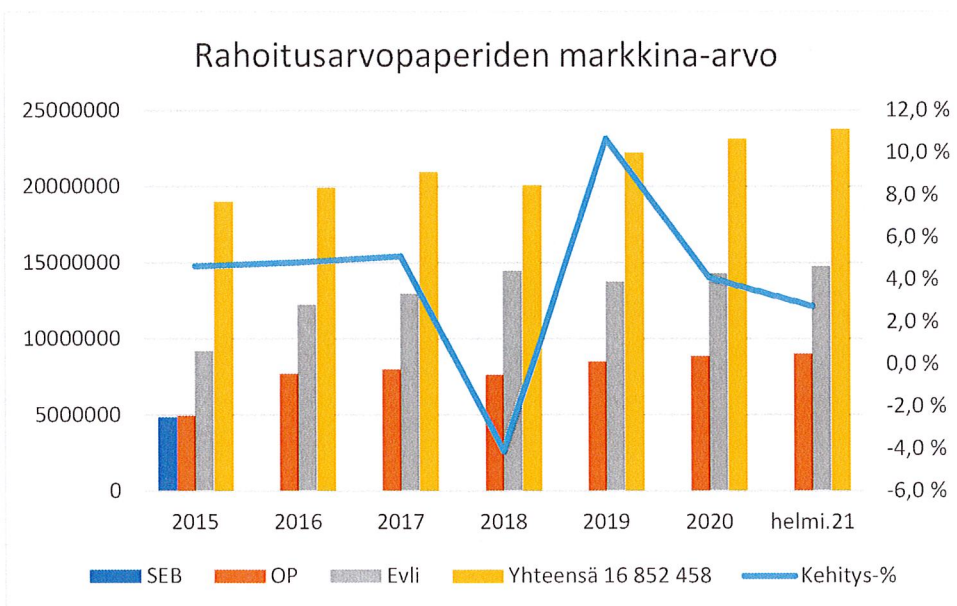
Kaupunkikonserni	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Konsernin vuosikate	3 136	5 461	8 153	4 604	5 021	6 691	2 810	5 341	6 304
Konsernin vuosikate/poistot, %	76,57	140,67	209,6	108,83	115,99	131,33	57,56	96,85	97,38
Konsernin lainakanta 31.12., 1000 €	27 654	28 250	26 567	27 624	34 202	50 804	56047	62930	64263
Konsernin lainat €/asukas	2 993	3 100	2 968	3 136	3 957	5 978	6726	7684	7989
Omavaraisuusaste, %	49,3	51,3	52,3	51,8	49,33	41,32	37,4	35,5	34,3
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	36,9	36,7	35,4	36,4	41,52	57,85	65,1	70,5	69,2
Asukasmäärä	9 240	9 112	8 950	8 808	8 644	8 499	8033	8190	8044
Tuloveroprosentti	21	21,5	21,5	21,50	21,50	21,5	21,5	21,5	21,5

Kuhmon kaupunki	2017	2018	2019	2020	TA 2021	TS 2022	TS 2023
Vuosikate	2 863	-601	1 314	2 342	2 556	603	768
Poistot	2 183	2 541	2 608	2 609	2 404	2 525	2 568
Nettoinvestoinnit	13 556	3 492	2 560	1 315	4 132	3 927	7 731

Talousarvion 2021 mukaan vuodelle 2021 on varattu nettoinvestointeihin 4,1 miljoonaa euroa. Lisäksi suunnitelmavuosille 2022-2023 on kaavailtu yhteensä 11,6 miljoonan euron nettoinvestoinnit, josta terveysaseman osuus on 7,2 miljoonaa ja uimahallin 2,3 miljoonaa.

Vuoden 2019 lopussa lainakanta/asukas oli 4 932 euroa, kun se muissa Suomen kunnissa oli 3 342 euroa.

Vuonna 2020 rahoitusarvopapereiden markkinatuotto koronan alkuvuonna aiheuttaman laskun jälkeen nousi kuitenkin ja päästiin kohtuullisen hyvään tulokseen tuoton ollessa 4 %. Vuoden 2019 tuotto oli 10 %.

Tilinpäätöksen 2020 mukaan tulos oli 860 tuhatta euroa alijääminen ja kaupungin taseessa oli kertynyttä alijäämää vuosilta 2018-2019 yhteensä 1,76 miljoonaa euroa, joten taseen alijäämä viime vuoden lopussa 2,62 miljoonaa euroa. Tilikauden tulos parani kuitenkin edelliseen vuoteen verrattuna 722,4 tuhatta euroa.

4.3 Alijäämän kattaminen

Kuntalain 110 §:n 3 momentin mukaan taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidystä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan. Edelleen Kuntalain 115 §:n 2 momentin mukaan, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää, toimintakertomuksessa on esitettävä selvitys talouden tasapainotuksen toteutumisesta tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävydestä talouden tasapainottamiseksi.

Kuntalain 121 §:n mukaan tarkastuslautakunnan tehtävänä on arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää.

Kun syntynyt alijäämä tulee kattaa neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien, tarkoittaa tämä Kuhmon osalta, että alijäämä olisi katettava vuoden 2022 loppuun mennessä. Kaupungin taseessa on 9,8 miljoonan euron rahasto, joka rinnastetaan taseen ylijäämään. Edellä mainittu rahasto tuo helpotusta sopeuttamisaikatauluun, mutta ei poista käyttötalouden sopeuttamistarvetta. Kaupungin tekemien laskelmien mukaan sopeuttamistarve vuoden 2023 loppuun mennessä on noin 6 miljoonaa euroa, josta puolet on alustavasti suunniteltu tehtäväksi taseteknisenä sopeuttamisena kehittämisrahastosta. Sopeuttamistarve käyttötaloudessa on 3 miljoonaa euroa.

Kaupunginvaltuuston joulukuussa hyväksymä taloussuunnitelma 2021-2023 ei täytä kuntalain 110 §:n vaatimusta taloussuunnitelman tasapainosta ja talousarvio 2021 avattiin tammikuussa uuteen käsittelyyn.

Talousarvion 2021 mukaan suunnitelmavuosille 2022-2023 on kaavailtu yhteensä 11,6 miljoonan euron investoinnit, josta terveysaseman osuus on 7,2 miljoonaa ja uimahallin 2,3 miljoonaa. Tuleva valtuusto tekee päätökset edellä mainittujen investointien toteuttamismahdollisuuksista.

Tarkastuslautakunta yhtyy toimintakertomuksen kohdassa 1.3.3 "Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä ja talouden sopeuttamisesta" ilmenneestä velkaantumiskehityksestä ja omavaraisuusasteesta.

Käyttötaloudesta ei ilman palvelujen merkittävää huonontumista voida loputtomiin karsia, vaan sopeuttamisen rinnalle tarvitaan toimia sotekulujen tasapainottumiseksi.

5 LOPUKSI

Kuhmon kaupungilla on ollut haasteita aiemminkin, mutta yhteistyöllä niistä on selvitty. Tarkastuslautakunta esittää kiitoksensa koko kaupunkikonsernin työntekijöille ja yhteistyökumppaneille hyvästä yhteistyöstä.

Uudelle valtuustolle ja luottamushenkilöstölle toivotamme menestystä tulevilla päätöksillänne.

6 ALLEKIRJOITUKSET

Kuhmossa 11. toukokuuta 2021

Ritva Pääkkönen
puheenjohtaja

Pentti Sorjonen
varapuheenjohtaja

Miia Ainasoja
jäsen

Tauno Harinen
jäsen

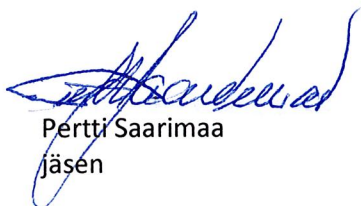
Päivi Haverinen
jäsen

Marjatta Morozova
jäsen

Tuomo Määttä
jäsen

Pertti Saarimaa
jäsen